

BILTEN DRUŠTVA PRIJATELJA PRIRODE
*** GODINA 1 * BROJ 1 * ODŽAK, 1.9.2008.**

Lipa ODŽAK

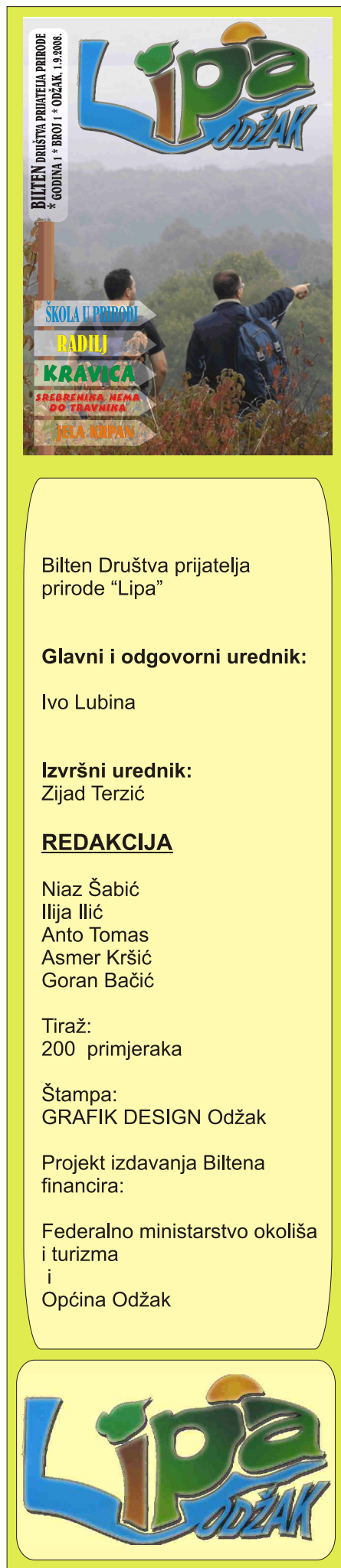
ŠKOLA U PRIRODI

RADILJ

KRAVICA

SREBRENICA NEMA
DO TRAVNIKA

JELA KRPAN

Bilten Društva prijatelja
prirode "Lipa"

Glavni i odgovorni urednik:

Ivo Lubina

Izvršni urednik:

Zijad Terzić

REDAKCIJA

Niaz Šabić
Ilija Ilić
Anto Tomas
Asmer Kršić
Goran Bačić

Tiraž:
200 primjeraka

Štampa:
GRAFIK DESIGN Odžak

Projekt izdavanja Biltena
financira:

Federalno ministarstvo okoliša
i turizma
i
Općina Odžak

NA POČETKU

Sklad u prirodi je temelj opstanka života ne samo na našoj planeti. Uzajamno razumijevanje i poštivanje drugih životnih jedinki vraća nam se kao bumerang. Gdje god je čovjek nerazumnim postupkom ostvario neprimjeren utjecaj na prirodu, mijenjajući je, prilagođavajući je svojim potrebama bez vođenja računa o mogućim negativnim posljedicama konkretnog čina, ostavio je prostor da mu se vrati istom mjerom, a često i u daleko većem obimu ispoljena negativnost. Često smo u situaciji da se uhvatimo kako svojim postupcima zagađujemo okolinu, negativno utičemo na naše bližnje ili druga živa bića, a koliko je još postupaka kojih nismo svjesni.

Svjesni smo da naš bilten neće promijeniti Vaše navike, Vaš globalni pogled na ovu temu, ali vjerujemo da ćemo Vam pokazati koji naši postupci loše utiču na našu životnu sredinu i kako često i nesvjesno zagađujemo prirodu. Vjerujemo da ćemo Vam otvoriti neke nove prozore, da vidite kako se pravilno može gospodariti svojim otpadom, koliki je naš (ljudski) utjecaj na dalji razvoj planete, koliki je raznolik i prekrasan biljni i životinjski svijet na Zemlji. Isticat ćemo pozitivne primjere odnosa prema okolišu, a naše oko i fotoaparat zavirit će i u one kutke gdje caruju nebriga i nemar. Obrađivat ćemo globalne ekološke teme, tražiti poveznice i mogućnosti primjene u našoj lokalnoj sredini. Trudit ćemo se da u svakom broju obradimo i prikažemo Vam neku od naših prirodnih ljepota, da Vas upoznamo sa izletničkim i turističkim mogućnostima našeg kraja. Prikazat ćemo Vam sva bogatstva na ovom području, zanimljive životinje, ljekovito i drugo bilje.

Mnogo prostora ćemo ostaviti da oslikamo rad Društva prijatelja prirode «Lipa», ciljeve postojanja, strukturu Društva, dosadašnja dostignuća, a pratit ćemo sve aktivnosti, akcije, izlete i pohode Društva.

Ostvarili smo kontakte sa: Centrom za kulturu, turističkom zajednicom, osnovnom i srednjom školom i vjerujemo da će svi pomoći u radu i uticati na oblikovanju biltena. Očekujemo značajan angažman mladih snaga iz srodnih školskih sekcija, a i svih zainteresiranih za ovakve teme.

Urednik

I prije formiranja izvjestan broj članova Društva koristio je slobodno vrijeme za boravak u prirodi i iskazivao zainteresiranost za ekologiju. U sklopu nekih drugih organizacija ili u neformalnim grupama sadašnji članovi Društva su stjecali iskustva u različitim sredinama, a i na našim brdima. Na jednom hodanju kroz Vučjak razgovaralo se i o mogućnosti formiranja društva. Teško je bilo pretpostaviti kakav bi odaziv bio, koliko ima zainteresiranih i koji bi se ciljevi mogli ostvariti, tako da je ta ideja malo potisnuta u stranu. U jednom takvom pohodu grupa entuzijasta (kasnije inicijatori formiranja) stigla je kroz Vučjak na dervenčansko-brodsku stranu i mjesto Dobra Voda, a što je imalo uticaja da u jednoj drugoj prilici kada je Dobra Voda povezana sa našim krajem, najavi formiranje Društva. Naime, poslije blagoslova kapelice sv. Ane u Dobroj Vodi 26.07.2007.godine uzoriti nadbiskup vrhbosanski i kardinal Vinko Puljić je posjetio Vrbovac i manifestaciju «Dani sv. Ani». Za vrijeme svečanog ručka, u nazočnosti kardinala i dvjestotinjak gostiju, fra Anto Tomas je, bez prethodnog dogovora, javno najavio formiranje i time su otpočele aktivnosti na osnivanju Društva. Na samoj manifestaciji, svoju namjeru učlanjenja iskazalo je desetak-petnaestak prisutnih.

U narednih par mjeseci definirani su ciljevi, pripremana Potrebna dokumentacija, oformljen inicijativni odbor i razmatrano pod

Kojim bi nazivom djelovalo društvo. Na osnivačkoj skupštini 26.09.2007.godine usvojeni su osnovni dokumenti, plan rada i izabrano vodstvo. Već poslije par dana, na iniciranje Društva, jedno drvo u čaršiji je oslobođeno iz čeličnog zagrljaja bandere i bila je to prva akcija Društva, simbolična, ali je pokazala svijest i brigu Društva za svaku živu jedinku.

U narednih par dana potpisano je pedesetak pristupnica Društva, a na prvom druženju Društva na izletištu Radilj u Drenovcu okupilo se oko šezdesetak prijatelja prirode. Planinari su stigli od Srnave preko Lipe, biciklisti putem od Gornje Jošave, gljivarska sekcija je u obližnjim šumama prikupila i prezentirala nekoliko vrsta gljiva, a ekološka sekcija je održala eko sat.

Povodom godišnjice smrti posljednje bosanske kraljice, Katarine Kotromanić, Društvo je organiziralo odlazak na kraljevski grad Bobovac. Autobusom do Kraljeve Sutjeske, a zatim oko dva sata uspona do stare utvrde, gdje se odvijala ceremonija - bilo je za mnoge prvi značajniji planinarski poduhvat. Pri povratku razgledana je impozantna zbirka starina u muzeju Franjevačkog samostana u Kraljevoj Sutjesci. Do kraja godine Društvo je radilo na strukturiranju, efikasnijem Organiziranju, učlanilo se u

Planinarski savez BiH, organiziralo par pohoda, posjetu PD Čičak iz Orašja i njihovoj stazi na Majeveci, a upućeno je nekoliko prijedloga za organiziranje boljeg gospodarenja otpadom.

Uz financijsku pomoć Županijskog ministarstva poljoprivrede i uz suglasnost skupštine opštine Vukosavlje, Društvo je otpočelo uređenje mreže šetnica na prostoru Vučjaka. Prve akcije na uređenju odvijale su se od groblja u Srnavi preko vidikovca Lipa, Plandišta, odnosno Samara i od groblja Smrekovac preko vrha Ninoš do izletišta Radilj.

Aktivnost za ovu godinu su podrobno planirane i mjesečno se odvija oko pet aktivnosti. Najčešće smo u našem Vučjaku, a posjetili smo: Vlašić 1943 m n/v, Motajicu 652 m n/v, Majevecu «Čičkovom stazom» i od Gornjih Hrgova do starog grada Srebrenika. Zadnja aktivnost je, povodom 300 godina župe Podvučjak i 150 godina župe Potočani, dvodnevni «Vučjački maraton» Potočani Plehan Žeravac.

Realizacija projekta «Ekološki bilten» je svakako najopsežnija aktivnost Društva. Projekt je financijski poduprlo Federalno ministarstvo okoliša i turizma i opština Odžak, a ovaj projekt je kandidiran i kod Županijskog ministarstva industrije, energetike i prostornog uređenja.

ODNOS IZMEĐU ČOVJEKA I OKOLIŠA

Anto Šimić

Uvodna misao

Stani, poslušaj tišinu! Slušaj tajnu vlastitog života! Slušaj zvijezde ljetne noći! Prigni uho dragom licu! Neka zборе vinogradi i pšenična zlatna polja! Pogledaj lastavicu, pogledaj leptira i pčelu i sklopi oči! Otvori ih i vidi livadu u cvatu! Ne začepi uši dok žubori potok, dok cvrči cvrčak, zuji pčela i šumom šuška lišće! Što kaže janje, što znači lavež pasa? I plač iz kolijevke? Stani, poslušaj tišinu! Slušaj srce, slušaj tajnu što je ŽIVOT zoveš!

TAJNA ŽIVOTA

Tajna života nikoga ne ostavlja ravnodušnim. Čovjekov život na ovom svijetu ovisi o drugim stvorenjima, ali isto tako život drugih stvorenja u najvećoj mjeri ovisi o čovjekovom odnosu prema njima. Tajnu života treba brižno čuvati, nestane li tajne, nestaje i života. U šaputanju te tajne netko čuje Božji glas, a netko pak ne čuje. I jedne i druge, i vjernike i nevjernike, pri šaputanju tajne života redovito probudi ljubav prema životu. Bez ljubavi svijet se hladi do smrtne temperature.

SUOČAVANJE SA PROBLEMIMA

Svi znamo da se nalazimo u opasnosti zbog razaranja okoliša. Moramo sebi postaviti pitanje da li će buduće generacije imati zemlju na kojoj će stanoviti. Generalni direktor Svjetske zaklade za prirodu Charles de Haes kaže da su znakovi upozorenja već jasni. Ako uništavamo prirodu, uništavamo sami sebe.

Uočavamo nekoliko problema:

1. Problem okoliša

Ovaj problem nastaje zbog zagađivanja životnih elemenata, zbog stvaranja industrijskog otpada, zbog upotrebe kemijskih sredstava u poljoprivredi.

2. Problem energije

Potrošnja energije se svakodnevno povećava. Mora se stvarati nova energija,

a onda se stvara nova prašina, plinovi, dodatna toplina.

3. Problem prirodnih bogatstava

Ugljen, nafta, zemni plin se troše za proizvodnju energije, a time se smanjuju prirodna bogatstva.

4. Problem živih bića

Neprestanim uništavanjem okoliša nestaju mnoge biljne i životinjske vrste. Svaka izumrla biljka ili životinja je gubitak koji se ne može nadoknaditi.

UZROCI EKOLOŠKIH PROBLEMA

1. Vladajući pogled na svijet

- Shvaćanje da je čovjek središte svega, a ostala živa bića čovjekovi objekti
- Precjenjivanje tehnike i zanemarivanje njene pozitivne uloge
- Nedostatak opreza i strahopoštovanja pred životom

2. Struktura društva

- Odgovorni političari popuštaju pred zahtjevima brzog povećanja standarda
- Ne želi se znati tko je nadležan i odgovoran
- Povećanje razlike između bogatih i siromašnih

3. Moralna narav

- Nijekanje ekoloških problema
- Opasnosti zbog bioloških istraživanja
- Izazivanje ratova

Umjesto zaključka poslužimo se izrekom:

„Nijedan grabežljivac ne može iskorijeniti svoju vrstu. Jedina iznimka jeste čovjek“.

TRAŽENJE RJEŠENJA

Današnje društvo neće moći naći rješenje ekoloških problema, ako ozbiljno ne razmotri svoj način življenja. Ako nemamo osjećaja za vrijednost osobe i ljudskog života, prestajemo se zanimati za druge i za zemlju.

Sama riječ „EKOLOGIJA“ dolazi od grčke riječi „oikos“, što znači kuća i „logos“ što znači riječ, govor. Dakle, odgovorni smo da zemlja bude kuća za dostojan boravak ljudi, životinjskog i biljnog svijeta. Samo je čovjek u stanju da snosi odgovornost za osiguranje budućnosti.

Postavlja se pitanje kome je čovjek odgovoran?

Kod kršćana su priroda i okoliš stvorenja i za njih smo odgovorni njihovu i našem Stvoritelju.

Zato se čovjek koji preuzima odgovornost za prirodu i okoliš ne može ravnati samo po vlastitim interesima, već mora preuzeti veću odgovornost. Zahvati u prirodi trebaju biti proračunati da bude što manje posljedica. Mala korist ne smije prouzročiti dugoročne i velike štete.

Nitko, pa ni vjernici i Crkva ne posjeduju gotova rješenja ekoloških problema, ali se vjernici po vjerskim načelima moraju ravnati i utjecati na ljudsku odgovornost. Također, ljudi koji nemaju osobita religiozna uvjerenja moraju doprinositi ozdravljenju okoliša. Svima nama Bog je Zemlju „iznajmio“ da njome odgovorno upravljamo.

IZLETIŠTE RADILJ

Ivo Lubina

1. Lokacija

Izletište Radilj se nalazi u srcu podvučjačkih bregova, u dolini gdje se potoci Rajkovac i Drenovac ulijevaju u Jošavicu, a između okolnih uzvisina Krndija, Kljenci, Osrednjak i Veliki Ninoš. Izletište je udaljeno od magistralnog puta Odžak – Bosanski Brod oko 4,5 km, djelomično asfaltiranim putem (vrše se priprema da se asfaltira kompletan). Prilazni put vodi od omladinskog doma (trgovine) u Jošavi, kroz Gornju Jošavu do Drenovca. Nekada se u Drenovac moglo stići i iz Brusnice (pravac Brod) i Jošavice (pravac Modriča).

2. Za nimljivosti

Izletište Radilj nudi boravak u netaknutom i nezagađenom prostoru. Ljepota prirode osjeća se na svakom koraku, prekrasne zelene livade kroz koje se provlače čisti šumski potoci, bogatstvo biljnog i životinjskog svijeta. Izletište je ishodišna tačka za mnoge planinarske rute. Po markiranim stazama, obilježenim putokazima može se stići na vidikovac Lipa ili vrh Ninoš. Bezbroj je staza koje vode dublje u Vučjak do Sedam vučiča, vrela babe Đuke, vučjačkih visova Maksim Skok, Petar Milostivi i Glog. Prostor Drenovca, Brusnice i Kočijaša isprepleten je nebrojenim šumskim putevima, stazama i puteljcima koji pružaju mogućnost aktivnog boravka u prirodi. Odmah iznad izletišta nalazi se lokalitet Kaldma preko koga je vodio stari rimski put. Put je vodio od prijelaza Save (po nekim informacijama – mosta) preko Vrbovca i dalje prema Doboru, Nenavištu (Gradačac) i Soli (Tuzla). Oko sat vremena hoda od izletišta nalazi se arheološko nalazište Pivnica, nešto dalje i nalazište Kadar, a u blizini je i neeksploatirani rudnik uglja.

3. Ponuda

Na izletištu je uređeno 5-6 ribnjaka bogatih raznim vrstama ribe i meka su za strastvene ribolovce. U torovima i stajama mogu se vidjeti: ovce, koze, konji i magarci. Za odmor i zabavu postavljeno je više nadstrešnica i stolova, odnosno mjesta za roštiljanje, pečenje na ražnju ili saču. Uređene livade omogućuju bavljenje raznim sportovima (mali nogomet, odbojka, badminton i dr.). Kozje mlijeko ili umješno spremljen sir su delicije koje se pamte. Posebna atrakcija je prikaz starinskog đerma ili izdubljeni čamci.

Ruksak je uvijek bolje spakirati navečer, nek je sve spremno za sutra. Još samo natočiti vode i ubaciti suho meso. Krećemo iz Vrbovca u 5.40 i gledam: nebo je vedro, bit će vruće. Naspram stare autobuske, vidim Sabinu i Jelu, korak im je užurban, svirnem im i gledam na sat, nije valjda da kasnimo. Ima još par minuta do planiranog vremena. Prolazim pored hotela, bacim pogled: Pačak i Đogaševići su tu, ali valja prije svratiti do pekare. Put će biti dug, nek se nađe koji burek, a kruha treba za pripremljenu slaninicu i paštete. Kruh i bureke u ruksak, a slance polako grickamo. Pozdravljamo se, autobus je na parking, Edo iz hotela. Evo i Šabića, sad je sve spremno. A Zile?

Organizator pa kasni, zovem ga, zvoní, zvoní, nije valjda da je prespavao? Javlja se, evo me za deset minuta, ma imaš tri i po pokupiti ćemo te kod semafora. Spremamo opremu i sjedamo u autobus, šest je prošlo, krećemo. Nema ga na semaforu, Edo, ajmo lijevo do Zileta. Evo ga, ustupam mu mjesto do sebe, ništa me ne pitajte, nisam popio kafu, obraća se svima, a ti, Lubina, mogao si malo i pričekati da na miru popijem kafu. Šutim ne komentiram, a Edo će: e ja sam kafu popio, ali sam u hotel došao u pola šest. Duž puta zadirkujemo Zileta i komentiramo kad će pasti kavica. Poslije par prokomentiranih temica o radu Društva, stižemo do motela Orion u Gornjim Hrgovima, parkiramo se iza, uzimamo opremu iz autobusa. Dok grupa vođena Ziletom odlazi na kavicu, mi prebiremo po ruksacima i moglo bi se nešto prigristi, manje će se nositi. Dogovaramo se sa vozačem, vidimo se na starom gradu oko šest sedam, neko dobacuje:

NEMA SREBRENIKA

zar nećemo stići ranije. Razmjenjujemo brojeve telefona, čut ćemo se, odo ja u Gradačac na sajam kerova. Kontaktiram predsjednika PD Majevice iz Srebrenika, oni su na Vranici pa je dogovorena pratnja izostala, ali na domu je organizirana okrepa. Uputa: samo pratite markaciju.

Krećemo sami, nitko od nas nije prošao ovu stazu, ali svi smo optimisti, biće sve u redu. Prvi uspon kroz selo i Limun pita koliko još ima, šali se. Sjećam se Vlašića i njegovih upadica, što idemo okolo, bliže je ovuda preko brijega, jel' blizu dom. Iako nije član Društva, u dobroj je kondiciji, kaže: nije lako nositi ljepilo i pločice na treći četvrti sprat. Markacije počinju na izlazu iz sela, a prvo raskršće u selu, prvo pitanje kud sada, valjda desno, bolje pitati. Prodavačica u trgovini, nije odavde, ne zna. Ide baba na misu, bako, jesmo li na pravom putu? Ne znam, sinko, gdje idete, u Srebrenik, u joj, imate se i naodati, ravno kod

telefonske govornice desno. Iako jutarnje, sunce se fino osjeća na koži, pomalo već brišemo znoj.

Mještani sjede, piju kafu, obavljaju prve jutarnje poslove, klinac sa terase piški, ne smeta ga čudna kolona, Zile ga fotografira, ne mrda. Selo je lijepo, na brežuljcima, kuće nove i velike, ima mnogo očuvanih starinskih kuća. Ispred jednog restorana, pravo etno selo, mala vodenica, plugovi, žrvanj, sinija, kolski točak. Hoćemo se slikati, skupljamo se, Mato sjeda na jedan stolić i hop, propada. Ploča je samo oslonjena na par balvanica.

Evo markacije, napuštamo selo, idemo šumskim putem, ugodno je, hladovina, pratimo kosu koja se uspinje iznad sela. Prva pauza, lijepo je malo odahnuti, voda je još hladna, a kava topla. Zile je sada vedar, pun raspoloženja, očito ga je dupla kavica razbudila, a ne odbija ni Sabinininu termosicu. Proplanak, pogled puca prema

DO TRAVNIKA

Ivo Lubina

Trebavi, koridoru i Brčkom. Zastajkujemo da uberemo prve maline (hoću reći kupine). Na Panjicima Iovačka nadstrešnica, stol, klupe, idealno mjesto sa malo duži odmor. Prostirka od spužvanog filca i sve četiri u zrak. Poslije pola sata nastavljamo dalje, izlazimo na jedan proplanak, a na njemu dva velika rova. Za tenkove? Za spravljanje drvenog uglja? Za pečenje kreča? Ko će znati. Na vrhu brda se vidi odašiljač, tamo trebamo stići? O ne!. Staza nas vodi kroz šumu, ima vjetra, osvježava, ali su markacije sve rjeđe. Naglo se spuštamo niz jednu kosu, na drugom brdu se vide kuće, lagano noga pred nogu. Jelo, polako, ako ovdje polomiš nogu, kako ćemo te iznijeti. Samo ćemo te ovdje sahraniti, zezamo je. Lijepa dolinica, tragovi izvlačenja drva, šumski potok, osvježanje i ručak, a može se malo i ćornuti. Pravimo branu na potoku, voda se brzo bistri.

Poslije sat odmora, krećemo uzbrdicom prema selu, markacije više nema, vu

samo plastične trake vezane oko drveća. Ohladili smo se, teško ide, sunce prži, nikako stići na vrh. Izlazimo na šljunčani put, Mirka ide u izviđanje, ovo je njen kraj. Jabuke je našla, ali odgovor gdje smo nije. Nailazi zaprega, čovjek ide u šumu drva sjeći. Objašnjava nam kuda da idemo, možete jednim dijelom sa mnom, ma ne mi smo planinari. Ajde bar djeca, insistira, panju se, ode i Pačak. Poslije par stotina metara sustižemo ih u jednom dvorištu. Točimo si vode i dobijamo dalje upute, ravno do «našeg» groblja, kroz krompir, do borova i nemojte ići desno gdje Muslimani voze drva, već lijevo. Sve smo shvatili, ali kad smo prošli ispod groblja, kod krompira, kud sad? Put se gubi, lijevo iza kukuruza vikendica, nema dalje, ravno gusta šuma, a gdje su borovi? Podne je prošlo, upeklo, kolebamo se, hajmo ispod onog hrasta u hlad odmoriti. Poizvaljivali se, skinuli obuću, opet jedemo, da je

manje nositi. Poslije pola sata odmora, padaju svakakvi prijedlozi, ajmo nazad u selo, zvati vozača da dođe po nas. Zile kao pravi organizator stvar preuzima u svoje ruke i sa Niazom ode u izviđanje. Za desetak minuta zovu da krenemo za njima i ubrzo izlazimo na put. Idemo, idemo, nekako se odužilo, vode je sve manje, a i neki se izgledi ne vide. Raskrsnica, sada u izviđanje idemo Zile i ja, put je gotovo zarastao, ni poslije pola kilometra ne usudim se pozvati ostale, nisam siguran da smo na pravom putu. Izlazim na veći put, zovem Zileta, tu je i on, sastajemo se i zovemo ostale. Kao da nas sunce ogrijalo kad smo naišli na grupu radnika gdje sijeku drva, a tek kad su nam rekli da smo na pravom putu i pokazali šumski izvor. Kad smo krenuli dalje, bilo je i zbunjenih koji su zaboravili majicu (ja) i ruksak (Mirka).

Ubrzo izlazimo u Gornji Srebrenik i kad smo stigli do izvora Bukovik, jasno je bilo zašto je i u pjesmi opjevan. Stebrenika nema do Travnika ni njegove vode Bukovika. Dva, tri debela mlaza ledene vode izbijaju iz betonske ploče, pravo osvježanje poslije ovih zadnjih par kilometara hodanja po suncu. Pred prodavaonicom opet osvježanje, ovog puta sa lubenicom.

Smješten na usamljenoj litici (jedini prilaz mu je drvenim mostom) stari grad Srebrenik stvarno djeluje impozantno, kao iz bajke. Zidine su dobro očuvane, glavni ulaz djeluje sigurno, vidim da su pojedine stepenice i unutrašnji zidovi obnavljani. Razgledavamo mnoge prostorije, podume, skloništa i kule. Istorijski sat o bogatoj prošlosti ove srednjovjekovne utvrde održao nam je njezin veliki zaljubljenik i poštovaalac, srebrenički profesor Sadil Mehmedović.

Škola u prirodi

Ivo Lubina

Da obrazovanje i vaspitanje mladih nije samo monotono i mukotrpno stjecanje znanja u četiri zida, zaključili su učitelji drugih razreda Osnovne škole Vladimira Nazora iz Odžaka. Organizirali su uz pomoć Društva prijatelja prirode «Lipa» nastavu u prirodi i

poveli djecu na nezaboravno putovanje.

Parkirani autobusi, usred čaršije ispred osnovne škole, čudan košmar. Toga jutra, roditelji su sa zebnjom ispraćali svoje mališane na neobično putovanje. Vozači autobusa nisu imali iskustva na ovoj relaciji pa se nisu usudili učenike odvesti na odredište. Od izlaza iz Gornje Jošave, kraj asfalta, đaci su sa svojim učiteljima nastavili putovanje pješice. Preći oko tri kilometra, za pojedine učenike, bilo je zaista naporno, a za učenike sa posebnim potrebama i njihove roditelje i iscrpljujuće.

Jutarnji mir na izletištu Radilj, pjev ptica, povremeno glasanje domaćih životinja ili zabacivanje riba u ribnjacima, prekinuo je žamor dječjih glasova. Na pokošenoj livadi kratki odmor i sendviči koji nisu nikad bili ovako ukusni. Poslije upoznavanja sa izletištem, okolnim bregovima, potocima i znamenitostima ovog kraja, predsjednik Društva prijatelja prirode poveo je čak i njihove učitelje na jedan od visova Ninoša, odakle su mogli osmotriti širu okolicu. Za većinu učenika bilo je ovo prvo planinarsko iskustvo, ali nije bilo odustajanja.

Nakon obilaska ribnjaka, torova se životinjama i odmora na pripremljenim klupama, sportsko takmičenje je preokupiralo izletnike. A da bi svako prikazao svoje impresije sa boravka u prirodi, učenici su dobili zadatak da nacrtaju najzanimljiviji detalj sa izletišta.

AMBROZIJA - PROBLEM SUVREMENOG ČOVJEKA

Marija Lubina

AMBROZIJA (lat. AMBROSIA ARTEMISIIFOLIA; A. ELATIOR), u narodu poznata kao partizanka, Krausova trava, pelinolisni limundžik, fazanuša.

Gotovo da nema osobe koju muče alergije a da nije čula za ambroziju, biljku koja se danas smatra najodgovornijim i najgorim izazivačem alergijskog rinitisa (peludne hunjavice) pa i alergijske astme.

Biljka je porijeklom iz Sj. Amerike a u Europu je stigla krajem 19 stoljeća na brodovima, odnosno u sjemenu djeteline. U našim krajevima njezino prvo pojavljivanje je zabilježeno 1941 god.

Jednogodišnja je biljka, visine do oko 150 cm, uspravna i razgranata sa žućkastim glavičastim cvjetovima na vrhovima stabljike i grana. Raste na napuštenim i zapuštenim dijelovima, pored kanala i vodotoka, na nedovoljno obrađenim zemljištima i poljima. Otporna je i prilagodljiva biljka, voli suha zemljišta, suhu klimu i vrlo je plodna. Proizvede prosječno 60 000 sjemenki koje u zemlji mogu preživjeti i više od 30 godina.

Niće u IV mjesecu, počinje cvjetati polovinom VII mjeseca, a najveća koncentracija peludi u zraku je u VIII i IX mjesecu. Jedna zrela biljka ambrozije proizvede i otpušta oko 8.000.000 zrnaca peluda, a alergijsku reakciju kod osjetljivijih može izazvati već 20-30 zrnaca!

SIMPTOMI-LIJEČENJE

Simptomi alergijske reakcije na ambroziju su manje-više klasični simptomi alergijskog rinitisa - kihanje, šmrcanje, kašalj, curenje nose, svrbež kože i sluznica, suzenje i natečenost očiju, a i disanje može biti otežano. Prvi i osnovni način samopomoći je izbjegavanje kontakta i izlaganja peludi. Kako to postići?

Uklanjanje ambrozije

Treba znati da je biljka, dok ne procvate, bezopasna i tada je treba uništavati, čupati ili redovito kositi (svakih 20 dana).

- U sezoni izbjegavati izlaske vani između 5 i 10 sati ujutro.
- Držati zatvorene prozore u stanu kao u automobilu pri vožnji.
- Poslije kiše koncentracija peludi u zraku je puno manja pa to vrijeme iskoristavati za boravak vani.
- Odlazak na more u najkritičnije vrijeme.
- Obavezno tuširanje i pranje kose prije spavanja.

Uz izbjegavanje alergena, koliko je to moguće, pomoći će antihistaminici (liijekovi protiv alergije), određene kapi i sprejevi za nos i oči.

Širenje ambrozije može se spriječiti samo zajedničkim naporima, donošenjem zakonskih akata i regulativa o obavezi uništavanja, boljom edukacijom, širenjem svijesti o tom problemu i osmišljavanjem programa o tome kako suzbijati, odnosno uništavati ambroziju.

Područje Posavine spada u zonu velike ugroženosti kada je u pitanju stanište ambrozije i koncentracija peludi u zraku. U Bosni i Hercegovini postoje samo tri uređaja za mjerenje koncentracije peludnih zrnaca po m i nalaze se u Sarajevu, Banja Luci i Bijaču. Prema njihovim rezultatima u zadnjih 10 godina koncentracija peluda se povećala 5 puta. Zanimljivo je da pelud ambrozije može putovati čak 300 km ukoliko je vjetar povoljan.

Ambrozija se neumoljivo i opasno širi. Svatko može postati alergičan i na nama je da joj se suprotstavimo svim raspoloživim sredstvima, da pokažemo svoju solidarnost i brigu za okoliš.

predstavljamo: rijeka Fojnica

Asmer Kršić

Pošto sam porijeklom iz srednje Bosne, tačnije iz Fojnice, uzeh sebi za pravo da vam slovom i slikom predstavim ovu manje poznatu ali nadasve živopisnu rječicu koja svojim bezbrojnim vodoskocima priča mnoge tajne iz davnina. Nastaje spajanjem dvije manje rječice, Dragače i Željeznice. Prva izvire sa vrhova Vranice, iz Prokoškog jezera i duga je oko 30-tak kilometara i protiče kroz grad Fojnicu. Druga, Željeznica, koja je po svom geomorfološkom sastavu dosta različita od Dragače i slične dužine, izvire ispod planine Zec. Ove dvije rijeke su zlatonosne u svojim gornjim i srednjim tokovima o čemu svjedoče i napušteni rudnici zlata na padinama okolnih planina. O čistoći ovih rijeka suviše je i pisati, još uvijek su pitke u svojim gornjim tokovima. Tako se spojiše i nastaje rijeka Fojnica, duga 45 kilometara, što protiče kroz gradove Kiseljak i Visoko i ulijeva se u rijeku Bosnu u Visokom. Iako je ime dobila po istoimenom gradu ona ipak ne protiče kroz Fojnicu nego nastaje 2 km prije grada. Temperatura rijeke se kreće od 5 do max. 20 stupnjeva pred kraj ljeta, što je svrstava u red hladnijih rijeka Bosne i Hercegovine. Izuzetno je bogata kiseonikom, što pogoduje raznovrsnoj flori i fauni te salmonidnim vrstama ribe (potočna pastrmka, lipljen, mladica). Njene obale su idelne za kampovanje, fly fishing i rekreaciju. Ima jednu veću pritoku, rijeku Lepenicu koja se u Fojnicu ulijeva u Kiseljaku i preko 200 manjih potočića koji je obogaćuju do njenog ušća.

SLAPOVI RIJEKE TREBIŽAT-KRAVICA

Niaz Šabić

Nanese li vas put u blizinu Čapljine, upitajte bilo kojeg prolaznika za slapove Kravice.

Kao da je baš vas čekao na tom mjestu, domaći će vam dati precizne upute za vaše odredište. Ne žurite, takva ljepota ne prolazi. Krajolik promiče dok pokušavam stvoriti sliku onoga što me očekuje. (Možda bi svakom putniku namjerniku trebalo vezati oči prije nego se stigne do željenog cilja kako bi sva ljepota bila odvojena od imena države, grada, religije). Nenadano, kao kada obrišete zamagljen prozor, ukazuje se prizor koji me ostavlja bez riječi. Vjerujem da se istinska ljepota može "opisati" samo šutnjom. Pored mene, niotkud, nebrojeno potočića koji odlaze nekim, samo njima znanim, putovima. Spuštam se prema jezeru jedva nazirući u šipražje obrasle, nekadašnje kamene vodenice. Samo se još borovi, valjda, sjećaju pjenušanja vode na vodeničkom točku i jednoličnog zvuka kamena-meljača. Slijep za novoizgrađene objekte pratim vodu. U punoj ljepoti, neskrivena, u jedan pogled stane, igra prirode. Ni iz čega, obrušava se biserje kapi u najzelenije jezerce koje sam ikada vidio. Drvenim mostićem prelazim na drugu stranu jezera. Tamo se iz stijena, preko mahovine, u kišu pretvara kao led studena voda. Više i ne znam gdje uputiti pogled: da li u malenu dugu, tu pred mojim očima, da li u stijenu koja izranja iz jezera ili na teško stablo ispod čijih se žila provlači živa voda. Taj sklad prirode mogu pretvarati u metre vodopada, dubinu jezera, biljni i životinjski svijet, u godišnji broj posjetitelja itd. ali ne želim. Ovdje se dolazi na punjenje duše, na gledanje i stvaranje slika koje možete vratiti u sjećanje kada god zaželite.

Nešto poslije pretvaram se u turistu. Pokušavam, sebično, fotoaparatom ukrasti neke slike ove ljepotice. Neka na moju dušu ide grijeh što vam nisam znao načiniti najljepšu sliku sa ovog putovanja. Uostalom, potražite je sami.

JELA KRPAN

Prelaziti dnevno i po tridesetak kilometara sa svojih nepunih osamdeset godina na plećima poduhvat je vrijedan pažnje. Iako je najstariji član Društva, Jela nema izlika za nedolazak na pohod, ona je jedan od najrevnijih članova. Malo je pohoda koji su mimoišli našu Jelu. Zaljubljenost u prirodu i pravilan pristup svome zdravlju drže je uvijek vitalnu i spremnu za šetnju.

Zna Jela uživati u blagodatima mukotrpno zarađene penzije, a dugogodišnji pečalbarski dani u Njemačkoj sa suprugom ostavili su svoj trag na zdravlje.

Teško je osjećati umor dok Jela nastupa ispred vas.

PLAN RADA DRUŠTVA

07.09.2008. - **PSUNJ** - Slet planinara Slavonije
14.09.2008. - **KONJUH** - 1328 m kružno
20.-21.09.2008. - **VRANICA** Nadkrstaci 2112 m
27.09.2008. - **GORNJA DUBICA** - kružno
28.09.2008. - **DRUGI SLET DRUŠTVA**
04.-05.10.2008. - **VLAŠIĆ** Devečani 1790 m
12.10.2008. - **NINOŠ** 287 m
19.10.2008. - **TREBAVA** 497 m
25.10.2008. - kraljevski grad **BOBOVAC**

KALENDAR ZNAČAJNIH DATUMA

01.10. - SVJETSKI DAN LJUDSKIH NASELJA
03.10. - MEĐUNARODNI DAN MIRA
04.10. - MEĐUNARODNI DAN ZAŠTITE ŽIVOTINJA
12.10. - DAN ZAHVALNOSTI ZA PLODOVE ZEMLJE
16.10. - MEĐUNARODNI DAN HRANE
20.10. - DAN JABUKE
15.11. - MEĐUNARODNI DAN PJEŠAČENJA
16.11. - MEĐUNARODNI DAN TOLERANCIJE
17.11. - SVJETSKI DAN NEPUŠAČA
20.11. - MEĐUNARODNI DAN PRAVA DJETETA
23.11. - SVJETSKI HUMANITARNI DAN
25.11. - DAN DRŽAVNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE

Broj novih "klima"
recipročan je
broju
posječenih stabala
u Čaršiji.

